نقش رسانه ها در جامعه

در جهان امروز وسایل ارتباط جمعی، روزنامه، رادیو، تلویزیون و سینما با انتقال اطلاعات و معلومات جدید و مبادله افکار و عقاید عمومی، در راه پیشرفت فرهنگ و تمدن بشری نقش بزرگی را بر عهده گرفته اند طوری که بسیاری از دانشمندان، عصر کنونی را «عصر ارتباطات» نامیده اند. تمرکز گروه های وسیع انسانی در شهرهای بزرگ، شرایط خاص تمدن صنعتی و پیچیدگی وضع زندگی اجتماعی، وابستگی ها و همبستگی های ملی و بین المللی، ناامنی و بحران ها، تحول نظام های سیاسی و اجتماعی و مخصوصاً بیداری وجدان اجتماعی همه از جمله عواملی هستند که روز به روز نیاز انسان را به آگاهی از تمام حوادث و وقایع جاری محیط زندگی بیشتر می کند تا جایی که پیشرفت وسایل ارتباط جمعی و توسعه اقتصادی و اجتماعی و تحکیم مبانی دموکراسی و تفاهم بین المللی لازم و ملزوم یکدیگر شده اند. در این جوامع افراد کوشش می کنند همیشه در جریان همه امور و مسائل اجتماعی قرار داشته باشند تا بتوانند به طور مستقیم یا غیرمستقیم نقش خاص خویش را Ïآ زندگی گروهی ایفا کنند. به همین جهت آگاهی اجتماعی از مهم ترین ویژگی های زمان معاصر به شمار می رود و همین آگاهی است که انسان را به زندگی فردی و جمعی علاقه مند می سازد و توجه او را به آزادی ها و مسوولیت های وی جلب می کند. به این ترتیب در جامعه امروز یک فرد تنها موقع می تواند بهترین و مطمئن ترین امکانات و وسایل زندگی را برای زندگی گروهی به دست آورد که دارای معلومات و اطلاعات کافی، خط مشی های صحیح افکار و عقاید سالم باشد و این امر با استفاده از وسایل ارتباط جمعی، روزنامه ها، نشریات، کتب æ سایت های اطلاعاتی امکان پذیرمیگردد. یکی از ابزارهایی که در جوامع امروزی رشد و گسترش یافته است رسانه های گوناگون با رویکردهای مختلف است. یک رسانه برای آغاز فعالیت راه دشوار را باید طی نماید. شناخت مخاطب و اهداف که در نظر دارد باید کاملاً شفاف، روشن و مشخص شود یعنی استراتیژی خود را قبلاً مشخص کند وبا این استراتیژی به تعریف کارکردهای خود بپردازد، سپس آغاز به فعالیت کند.

پس از آغاز نیز باید سختی ها و مشکلات فراوانی را تجربه کند. شاخص های ارزنده که برای یک رسانه می توان برشمرد عبارت اند از: 1: نگاه واقع بینانه به مسائل جامعه و به خصوص مسائل اجتماعی اقتصادی خود یک نقد سازنده است. مطمئناً اگر رسانه یی بتواند نقش خود را در انعکاس بدون کمی æ کاستی و واقعی یک اتفاق و ماجرای اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی رعایت کند خود گام مهمی در ایجاد و شکل دهی افکار عمومی برای نقد مسائل برداشته است. 2: یک رسانه زمانی موفق تر از بقیه رسانه ها خواهد بود که بتواند قبل از هر کس بحران های پیش روی حیطه های مد نظر خود را تشخیص دهد، تحلیل، پیش بینی و برای برخورد با آنان و تغییر جریان آن ارائه راهکار و طرح های جدید ارائه کند. 3: هر رسانه برای اعتبار بخشیدن به خود ناچار است اصول اساسی خبر که شامل مجاورت، درستی و صحت، تازگی و دربرگیری را رعایت کند. هریک از مفاهیم ذکر شده دارای تعریف فراوانی در عرصه ارتباطات و رسانه بوده و از اهمیت خاص برخوردارﭘند. توجه به درستی و صحت اخبار و اهمیت آنها همراه با تازگی و سرعتی که در نشر آن باید در نظر گرفت، نقش مهمی را در ایجاد اعتبار برای رسانه ایفا می کند. یکی از عناصری که برای Ñسانه می تواند نقش موثری داشته باشد استفاده از عنصر تبلیغات در این عرصه است. در بهترین شکل آن، یک فعالیت آموزشی است که به منظور نشر دانش و آگاهی های سیاسی، اجتماعی و فرهنگی و نشر ارزش ها صورت می گیرد.

5: یکی از مهم ترین ابزارهایی که یک رسانه می تواند با استفاده از آن عکس العمل طرف های مخاطب را درخصوص موضوعات گوناگون مانند تهیه پرسشنامه، مصاحبه، دریافت نظرات و انتقادات است. ازآنجایکه رسانه ها نقش سازنده ای درتمام عرصه های زندگی جوامع بشری ایفاء میکند همان گونه دربخش اجتماعی جوامع بشری نیزرول اساسی دارد، درمجموع میتوان گفت که رسانه ها افکارعامه را به سمت که خواسته باشد سوق میدهد پخش ونشربرنامه های گوناگون تاثیرات مستقیم روی اذهان مخاطبین میگزارد، این تاثیرات جهت مثبت ومنفی خودرا دارد اگررسانه ها برنامه های شانرا مطابق به عنعنات، فرهنگ، دین وبا درنظرداشت شناسایی مخاطبین پیشکش نه کنند به خودی ازنقش ارزنده رسانه ها دراجتماع کاسته میشود، پس برگردانندگان رسانه های جمعی لازم است که درکارهای رسانه یی اصول اساسی ژورنالیزم را درنظرگیرند.

ترتیب کننده: امین الله »صفا« آمر اطلاعات

حصارک و ایسارک دو روستایی جداگانه ولایت لوگر / استاد شاه محمود محمود

در کشور ما با نامهای حصارک محلات و روستا ها و حتی ولسوالي وجود دارد. این حصارک ها در حقیقت همانا دیوارهای نه چندان بزرگ بوده که روستا ها و شهرها را احاطه نموده اند. با وجودیکه امروز از آن دیوار ها و حصارک ها نشانی باقی نمانده است؛ اما نام های آنها تا امروز باقی است از جمله ولسوالی حصارک ننگرهار، قریه های حصارک جلال آباد در 12 میل جنوب غرب گندمک که امیر محمد یعقوب خان معاهده ننگین گندمک را با انگلیس ها امضا نمود (1879 - 1880 â) (1)، حصارک قلعه سیدان جلال اباد، حصارک جنوب غربی خوست و جنوب دریای شامل در چند میل غرب چمکنی، حصارک پنجشیر در غرب آناوه یا عنابه، و همچنان حصارک در جنوب غرب اوکک و شمال شرق دشت ناور غزنی و چند تای دیگر میباشد.

اما حصارک و ایسارک ولایت لوگر: در شرق «پل علم» شش میل جنوب کلنگار؛ دو روستایی بزرگ موقعیت دارد که بنام های ایسارک Esarak و حصارک Hisarak وجود دارد. یقینا" تا حال به این باریکی متوجه نشده اید. که دو روستایی جداگانه بوده؛ که در راست دریای لوگر در دره لوگر شمالا" و جنوبا" افتاده اند. همچنان کوتل حصارک نیز نامیده شده است. این دو روستا را در شرق قریه «بالا قلعه یی وزیر» و در شمال قریه «رای خوشی» æ «شش قلعه» و در غرب قریه «جویک» æ «تاتور پای خیل» æ «پای خیل» و مرکز پل علم و در جنوب آن «منگو خیل» جا دارد.

حصارک 12 میل به جنوب غربی زرغون شهر قرار دارد و 1944 متر از سطح بحر ارتفاع دارد. حصارک در 34 درجه، 08 دقیقه æ 89 ثانیه عرض البلد شمالی و همچنان در 69 درجه و 33 دقیقه æ 06 درجه طول البلد شرقی موقعیت دارد. درهنگام تجاوز دوم انگلیس بالای افغانستان احصاییه وجود داشت که تعداد فامیل های حصارک را بالای 100 فامیل تاجیک و لیاس خیل از شاخه ستانکزیی غلزایی سکونت داشتند. از جمله 4 دهکده لیاس خیل ها که 45 فامیل یا خانوار بودند. دو دهکده تاجیک ها که شامل 20 خانوار می شدند همچنان یک دهکده قزلباش شامل 15 فامیل و سه دهکده از مردم پوپلزایی که شامل 40 خانوار میگردیدند. (2) اما یکی از داشته های زیرزمینی ولایت لوگر همانا موجودیت طلا درحصارک است. ما که هنوز از فرآورد های مس عینک و معدن کرومیت این ولایت خیر ندیدیم میترسم این طلا هم بلای جان مردم این ولایت گردد. ضرب المثل مشهوری داریم که میگویند «نخوردیم از آشش کور شدیم از دودش.» زیرنویسها - 1: قاموس جغرافیایی افغانستان، ج دوم، کابل، 1335 هـ ش، ص 99 - 2. آدمک - لودیک، گزیتر جغرافیایی افغانستان، ج6¡ Õ 260.

کبرجن سړی د ملنګي په جامه کې

لنډه کیسه

مازدیګرمهال یو مغرور او بې پروا سړی د ملنګي پر جامې له خپلې شینې ګوډې چې شاته یې اچولې وه، د کلي په لور روان شو، غریب ملنګ په دې فکر کې ؤ، چې څنګه و کولی شي د خلکو له کورونو څخه یو څه اوړه او ډوډۍ ټوله او د خپلې کورنۍ سره لږ شانته ځانونه پرې ماړه کړي.

خو د کلي ځوانان او مشران پخپلو کرنیزو کارونو باندې بوخت ؤ، د هرکور یو یا دوه تنه بیا په ورځنیو کارونو بوخت ول. Ïæì به تل ځانونه په یو کار بسیا کول، چې بې وزګاره ونه ۀوسي او ځان لپاره د کور حلاله نفقه پیدا کړي. خو دا غریب ملنګ چې څلور هسک او پیږ زامن یې درلود، د ډیرې لټۍ، تکبر او نازولیتوب په لومه کې بند پاتې ؤ.

سره له دې په ډیره زیاته اندازه کرنیزې ځمکې چې د غریب ملنګ پلار څخه دې ته پاتې وې، د خپل زامنو په شان دا هم لټ او تنبل انسان ؤ، خپلې ځمکې یې په خپلو انو باندې کرلې، ولې د دې غریب ملنګ لټې او مغروریت دې اندازې ته لوړ شو، چې بزګرانو به دې ته خپل حق ورو‌ړل، نو دې غریب ملنګ به هم ورځني نوکران د غلې او دانې لپاره نیول.

غریب ملنګ خپل زامنو ته به یې ویل، چې کوښښ وکړئ، ښه واغوندئ، پاک او ستره وګرځئ، ترڅو د دې سیمې خلک ووایي، چې د پلانکي خان زامن څومره پاک دي، نو خلکو ته به خپل تربګنۍ له دې لارې وښایو.

د ملنګ زامن هم د خپل پلار خبرو ته غوږ نیول او پرې عمل یې کاؤ. خو دورځو په تیریدو د غریب ملنګ د ژوند چارې مخ پرخرابیدو او اقتصادي وضعیت یې پر ختمیدو Ä.

زامنو ته د تیر پر شان دا نه ویل، چې ښه واغوندئ او ښه وګرځئ، بلکې برعکس ورته به یې ویل، چې ولاړ شي، خپلې ځمکو کې کرکیلې وکړئ، ځکه چې اوس بزګران ځواب شوي او ځمکې شاړې پاتې نشي.

ولې زامن یې بیا د خپل پلار پرخبرو ملنډې وهلې ورته یې وویل، چې پلارجانه! د خپل دریغ نه ولې واوښتې، خلک به مونږ ته څه وایي، چې د پلانکي خان زامن پخوا څنګه ؤ، نو اوس یې مزدوري او خواري باندې لګیا دي؛ نه هیڅکله مونږ Ïﺀ کار نه کوو او که ستا پر وس پوره وي ویې کړه.

غریب ملنګ خپلو زامنو ته څه ونه ویل، ځان سره یې وویل، چې راځه د ځمکو خواته یو ځل سر وروهه، چې په تنهایي Ïﺀ ځمکې کولی شم او کنه.

غریب ملنګ چې خپلې ځمکو لیدو ته ولاړ، ګوریې، چې پرځمکه یې نور کسان کار کوي. Ïå ورته وویل، تاسو دلته څه کوی او چا تاسو ته اجازه درکړې، چې په دې ځمکه کې کار وکړئ.

بزګرانو په کړس کړس خندا غریب ملنګ ته وویل، چې تاسو څوک یاستئ، آیا د دولت د مالیې مامورخو به نه یاستئ، چې پوښتنه کوئ. ملنګ ورته وویل: چې دا کرنیزې ځمکې خو زما Ïí. هغوی ورته وویل، چې دا ځمکه یو میاشت کیږي، چې د پلانکي څخه مو واخیستله.

غریب ملنګ چې بیسواده ؤ، پخوانیو بزګرانو وربانډې دوخت په استفادې چانس تللي ؤ، جعلي قباله او اسنادونه یې د کلي ملکانو او شاهدانو باندې او هغوی ته یو څه حق په ورکولو جوړå او په دې غریب یې چې د مغروریت په کنده کې ژوند کا Ä مهر او لاسلیک په دې بهانه چې تاته مو دومره حق او حقوق درکړل، نو دې به هم هغه په پټه او مغرورانه ډول په کاغذونو باندې خپل د ګوتې مهر لګول.

د غریب ملنګ کلیوالو چې د دې زامن او دی به یې لیدل ډیر ورنه به یې نفرت کول، ځکه د کلي ټول ځوانان په زده کړو، نورو کارونو او د کلي د خیر په کړونو بوخت او دوی به په مغروریت ډول خلکو ته ځان ښودنه کوله.

ملنګ ناهیلې کور خواته روان شو، زامنو ته یې کیسه وکړه زامن یې وویل، چې پلار جانه شکرده، چې تاسو هم له ځمکو کرلو خلاصی پیدا کړل¡ ته هم زمونږ په څیر مست او بې پروا ګرځه؛ خدای مهربان دی، روز Ïí به راکوي، خو خپل مغروریت به د کلي خلکو پر وړاندې نه ماتوو.

ورځې نورې هم تیرې شوې؛ کوم خوراکي توکې چې د غریب ملنګ کورنۍ ورنه استفاده کوله هغه د هماغه بزګرانو خوارۍ åæ، چې د دې لټې کورنۍ ته رالیږلي وې. خو هرڅه د کور خلاص شول ولې بیا هم د غریب ملنګ زامن له خپل غروریته مات نشول.

نو کله چې په دوی ډیره تنګي او بې وسي زور وکړå، د غریب ملنګ زامنو خپل پلار ته وویل، چې نور خو نه کیږي، ورځه مونږ ته نور یو څه خوراکي توکې را پیدا کړه، چې ویې خورو. خیر Ïå ته سپین ږیرې شوې یې او مونږ ځوانان یو تا ته شرم نشته او که مونږ غریبي وکړو، مونږ ته شرم او خلک به پرځان وخنده ؤ.

د دغو لټو بچیانو پلار د کلي په لور رهي شو، ځان سره یې فکر وکړ، که د خلکو دروازې وټکوم او ماته به خلک څه رانه کړي او دا خو بلکل ماسره نه ښايي، ولې د دې لپاره باید ځان دیو زیارت ملنګ جوړکړم او خلک به د زیارت په نوم ماته څه راکړي. هماغه ؤ، چې شلیدلې پڼې، پیوندینې جامې او د سر لپاره بازارکې جوړ کړئ ویښتان او پر سر یې سور دسمال وتاړå او خپل غږ ته یې بدلون ورکړ، د کلي ټولې دروازې وغوښتې او دهریوو دکور دروازو تر شا ناري وهلې، چې دپلانکي بابا ملنګ ته څه خیر راوباسئ، ولې د کلي خلک هوښیار ؤ، غریب ملنګ ته یې ویل، چې د زیارت لپاره خیر او خیرات څه لپاره ټولوې، آیا بل کار نشته چې ته په دې نوم ځان او کورنۍ ته د سوال په توګه نفقه پیدا کوې، آیا ستا زامن نشته چې زمونږ د ماشومانو پر څیر کارونه وکړي.

غریب ملنګ وویل، چې دا خیرات په دې توګه ټولوم، چې پلانکی زیارت تود او یو میله پرې جوړه کړم.

کلیوالو ورته وویل، چې زیارت تودول او په زیارت کې میلې کول دا ټول حرام او بدعت دی. که ته غواړې چې ځان لپاره ثواب ترلاسه کړې، دا خیرات چې د زیارت په نوم یې ټولوې له دې ډیر نور ثوابي کارونه شته؛ ورشه هغه وکړه. جوماتونه ¡ ښوونځي، او بې وسو سره مرستې وکړه، چې له دې نه نور زیات ثواب نشته.

غریب ملنګ د ډیر ژور سوچ وروسته خلکو ته مخ واړول، چې زه ملنګ نه یم زه هغه شخص یم، چې له پلار څخه راته په ډیره پیمانه ځمکې او جایدادونه پاتې او د خپل غروریت نه مې نه کرل، کله چې ځوانۍ ته ورسیدم پلار به راباندې په زوره ښوونځی او درس ویل، ولې ما به د پلار خبرې بې ګټې بللې چې د سواد آرمان اوس په دې کوم، چې ظالمانو را څخه خپله ځمکه خرڅه کړه، د خپل په دوران کې زامنو ته به مې غلطې لارې چارې ښودلې. زامنو ته به مې ویل، چې ښې جامې واغوندÆ او خپلو ته تربګنۍ له دې لارې وښایئ. خو افسوس اوس زما په حال! غریب ملنګ له یو څه ځنډ فکر وروسته له ځان سره وویل: رښتیا چې لویانو ویلي دي: په روزي کبر وکړه، ولې په تربور کبر مه کړه!

شیر محمد امیني »ستانکزی«

بې ځایه نیوکې پرېږدئ پرځای یې کار وکړئ!

په دې ورستیو وختونو کې زمونږ یو شمیر هیوادوال په یو چا پسې او یا یوې ادارې باندې بې ځایه نیوکې کوي، چې د دغه عمل دواړو لوري ګواښي، ځکه که د ښو کړنو په مقابل کې بې ځایه نیوکې وشي، نو د ادارې د رهبري مرال به را ټیټ او نیوکګر کومه بې ځایه غوښتنه ولري، هغه هم ځنډنۍ کیږي، خو بهتره بولو چې د ډیرو بې ځایه او بې مفهومو نیوکو څخه ډډه او پرځای یې مشورې او سالمې نیوکې وشي. کومې نیوکې چې له خلکو سره وهي لاملونه یې په لاندې ډول دي:

۱ـ نیوکګر نه غواړي، چې د یو ملګري په کارونو کې پرمختګ او یا په پورتنیو موقفونو کې کار وکړي.

۲ـ د رقابت له مخې چې ګوندې له دې څخه مخکښ ونه اوسي.

۳ـ یو لړ بې ځایه دودونه چې په ټولنه کې شتون لري، هغه هم د تربګنۍ کړنې دي، چې په دې سره ملګری په یوې ادارې کې د بې مفهومو نیوکو له کبله تخریب کیږي.

۴ـ تبعیض، کینه، دښمني او نفرتونه دا هم د دندې پرمخوړلو کې د یو ملګري د نیوکو ښکار کیدای شي، چې له بیلابیلو لارو نیوکګر خپل هدف ته ځان رسوي.

ولې دا کارونه چې هرڅوک کوي، دا نباید د پورتنیو لاملونه په اساس وکړي، ځکه دا یوه ښکاره دښمني د خپل ملګري پرورانډې ده، باید چې کوښښ وشي، کومې ستونزې، چې د دوی ترمنځ موجود دي، هغه دې د کلیوالو په مرسته په خپله سیمه کې حل کړي، نه دا چې په یوې رسمي خدماتي دفتر کې، ځکه چې د ادارې د مراجعینو لپاره هم د ځنډ سبب کیدای شي او د ادارې کړنې ورته بې مفهومه ښکاري سره له دغو خبرو پرځای نیوکې په اداراتو او نورو ځایونو کې بدلون راتلای شي او د کارونو په وده کې ستر رول لوبولی شي.

که نیوکې، وړاندیزونه او غوښتنې په یو چا یا د یو دفتر په رهبري ونشي، ګوندې ډیر کارونه به پرهماغه زاړه سیستم پرمخ روان وي، خو د نوي پرمختګ څرک به هم نه لګیږي. ولې دغه نیوکې باید پرځای، د توهین څخه لرې، د باوردرلودو Ïæﺀ وروروليۍ په فضاء کې وي. نه دا چې د یو چا سپکوالی، بد او رد ویل په کې وي.

هر انسان سهوې او خطاوې لري، نو که د نیوکو لاندې رانشي، جوته ده، چې دغه خطاوې له اندازې زیاتې شي، نو بیا د یو ملګري لخوا ورته د دې خطاوې په ګوته شي نو ژر به سړی ښې لوري ته راتګ وکړي، خو دا نیوکه داسې نه چې ورته وویل شي، پلانیه! ځان جوړ کړه کنه بیا دې خیر نشته. نه په ډیر ښه اخلاقو او د خبرو په اصولو برابر خبرې ورته وویل شي، چې دغه کار د نکولو ده نو دغه مثبته نیوکه به وکولی شي، چې په سړي کې ډیر ژر بدلون راولي.

راځئ، چې نور د بې ځایه نیوکو تشې په سالمې او اصلاحي بڼو باندې ډکې کړو، د خپل او د نورو وخت ته ځانکړې درناوی ولرو، ترڅو یو کس وکړی شي، خلکو لپاره ښه خدمات ترسره کړي. څومره چې بې ځایه نیوکې وشي، نیوکګر لپاره کومه ګټه نکوي، خو نیوکګر د ادارې د سمون او اصلاح په موخه نیوکه کوي، دایماني او وجداني د مسؤلیته له املهٔ دې د ادارې او یا کوم بل ارګان رهبري سره دې په ارامه فضاء کې جراوبحث وکړي، ترڅو خپل موخه ترلاسه کړي او هم دفتري رهبري کې بدلون راشي.

که دا کار نشي کولی، نو بې ځایه نیوکو پرځای بهتره ده، چې چپ پاتې شي او نه هم د یوې ادارې په خدمتونو کې ځنډ وګرځي.

ستانکزی